

Прийняття рішень з формування стратегічного альянсу як інструмента підвищення ефективності водозабезпечення промислових підприємств

Попова О.Ю.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки і маркетингу
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», м. Покровськ

Томашевська О.Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії,
державного управління та адміністрування
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», м. Покровськ

Попова С.О.

студентка
Національного університету водного господарства та природокористування

Метою представлено дослідження є обґрунтування об'єднання промислових підприємств в стратегічний альянс для прийняття збалансованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності водозабезпечення. Виявлено ряд нагальних проблем промислових підприємств, однією з яких є підвищення ефективності водозабезпечення суб'єктів господарювання. Обґрунтовано об'єднання підприємств в стратегічний альянс для підвищення ефективності водозабезпечення на засадах сировинного, енергетичного, географічного (близькість джерела води) та екологічного принципів розміщення суб'єктів господарювання. Охарактеризовано недоліки та переваги даного об'єднання. Представлено блок-схему прийняття управлінських рішень для підвищення ефективності водозабезпечення промислових підприємств та виокремлено основні етапи. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблена блок-схема прийняття управлінських рішень може бути використана суб'єктами господарювання, які об'єднані в єдиний технологічний ланцюг або стратегічний альянс для підвищення ефективності водозабезпечення, що сприятиме зниженню навантаження на навколишнє середовище, зменшенню собівартості продукції та підвищенню фінансового результату.

Ключові слова: промислове підприємство, водозабезпечення, ресурс, стратегічний альянс, управлінські рішення, ефективність.

Попова О.Ю., Томашевская Е.Ю., Попова С.А. ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ ПО ФОРМИРОВАНИЮ СТРАТЕГИЧЕСКОГО АЛЛЯНСА КАК ИНСТРУМЕНТА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВОДООБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Целью представленного исследования является обоснование объединения промышленных предприятий в стратегический альянс для принятия сбалансированных управленческих решений по повышению эффективности водообеспечения. Выявлено ряд текущих проблем промышленных предприятий, одной из которых является повышение эффективности водообеспечения субъектов хозяйствования. Обосновано объединение предприятий в стратегический альянс для повышения эффективности водообеспечения на основе сырьевого, энергетического, географического (близость источника воды) и экологического принципов размещения субъектов хозяйствования. Охарактеризованы недостатки и преимущества данного объединения. Представлено блок-схему принятия управленческих решений для повышения эффективности водообеспечения промышленных предприятий и выделены основные этапы. Практическое значение полученных результатов заключается в том, что разработанная блок-схема принятия управленческих решений может быть использована субъектами хозяйствования, которые объединены в единую технологическую цепь или стратегический альянс для повышения эффективности водообеспечения, что будет способствовать снижению нагрузки на окружающую среду, уменьшению себестоимости продукции и повышению финансового результата.

Ключевые слова: промышленное предприятие, водообеспечение, ресурс, стратегический альянс, управленческие решения, эффективность.

Popova O.Yu., Tomashevskaya O.Yu., Popova S.O. DECISION-MAKING IN THE FORMATION OF STRATEGIC ALLIANCE AS A TOOL TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF WATER SUPPLY AT THE INDUSTRIAL ENTERPRISES

The aim of the present research is to validate the association of industrial enterprises in the strategic alliance for the adoption of balanced management decisions to improve the efficiency of water supply. A number of urgent problems of industrial enterprises, one of which is to improve the efficiency of water management entities are identified. Business combinations in a strategic alliance to improve the efficiency of water supply on the basis of raw materials,

energy, geography (proximity to water sources) and ecological principles of placing entities justified. The feasibility of a strategic alliance to improve the efficiency of water supply on the basis of raw materials, energy, geography (proximity to water sources) and ecological principles is justified. The advantages and disadvantages of this association are revealed. A block diagram of decision-making to improve the efficiency of water supply of industrial enterprises is developed and the main stages are formed. The practical significance of the research is that the developed block diagram of decision-making can be used by industrial enterprises, which are combined into a single technological chain or a strategic alliance to increase the efficiency of water supply. It will allow to reduce the pressure on the environment, the production costs and to increase the financial performances.

Keywords: industrial enterprise, water supply, resource, strategic alliance, management decision, efficiency.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання гостро постає питання активізації діяльності з впровадження заходів щодо ресурсозбереження для покращення кризового стану промислових підприємств. Так збитки цих підприємств у 2015 р. склали 179073,1 млн грн. [1, с. 476]. Також на фоні збільшення цін на ресурси, їх обмеженості за якісною та кількісною характеристиками створюються умови погіршення фінансово-економічних показників суб'єктів господарювання. Тому для виходу підприємств на ефективний рівень розвитку необхідно створювати стратегічні альянси та здійснювати обґрунтовані управлінські рішення в сфері забезпечення та використання ресурсів, що сприятиме активізації заходів щодо ресурсозбереження, покращення стану навколишнього середовища та підвищення фінансового результату.

Аналіз останніх досліджень. Особливу увагу характеристиці та специфіці формування стратегічних альянсів присвячено ряд наукових досліджень провідних вчених-економістів. Так у роботі [2] автори приділили увагу факторам успіху міжнародних стратегічних альянсів, головними з яких є переймання досвіду у партнера, захищеність головних повноважень, гнучке реагування на зміни як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі, заохочення відповідного ризику, постійна переоцінка завдань, рівномірний розподіл повноважень, спрощений обмін інформацією та розвиток нового типу менеджера. В наукових дослідженнях [3; 4; 5] зроблено акцент на характеристиці переваг при формуванні стратегічних альянсів з урахуванням специфіки різних галузей економіки України. Незважаючи на велику кількість досліджень із зазначеної проблематики, більшої деталізації вимагають питання, що стосуються об'єднання промислових підприємств в єдиний технологічний ланцюг або стратегічний альянс з метою прийняття збалансованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності водозабезпечення.

Постановка завдання. Метою даної роботи є обґрунтування об'єднання промислових підприємств в стратегічний альянс для прийняття збалансованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності водозабезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнення економічної науки останніх років, вчення сучасних економічних шкіл безпосередньо стверджують, що в основі повноцінного існування суспільства та становлення соціально-економічних відносин є використання певних ресурсів, за рахунок яких йде розвиток у прогресивному напрямку. Ефективне використання водного ресурсу є одним з найважливіших аспектів успішного функціонування промислових підприємств, що потребує комплексного розгляду і різновекторного наукового пошуку вирішення цієї проблеми. Так дана галузь на виробничі потреби в 2015 р. використала 4491 млн. м³ [1, с. 189], що складає 63,03 % від загального споживання даного ресурсу в Україні. Споживання води постійно збільшується, зважаючи на поширення її використання в усіх сферах діяльності, чи то у побутових, чи у господарських цілях. Даний ресурс є невід'ємною частиною будь-якою продукції будівельної, хімічної, транспортної, металургійної, вугледобувної, збагачувальної, енергетичної галузей тощо. Воді, як природному ресурсу, притаманна властивість безперервно відновлюватися, що дозволяє їй бути придатною до нового обігу у побуті і виробництві.

Здатність води до кількісного і якісного відтворення тривалий час здавалась невичерпною. Однак за останні десятиріччя цей погляд докорінно змінився. Вода перетворилась на фактор, що визначає економічний розвиток і окреслює проблему із задоволенням потреб у даному ресурсі. На часі, в результаті скидання неочищених та забруднених стоків у водні об'єкти, погіршується стан водних ресурсів, незважаючи на їх здатність відновлюватися й самоочищатися. Це, в першу чергу, пов'язано з промисловим використанням водних ресур-

сів. Промислові підприємства постійно збільшують водоспоживання і скидають все більшу кількість стічних вод. Так виникає проблема з водозабезпеченням, ускладнена нерівномірним розподілом даного ресурсу на поверхні і в часовому вимірі. Особливий дефіцит води відчувається великими промисловими підприємствами та сільським господарством. Дана проблема загострюється з плином часу та відчуттям неминучості водної кризи. Адже об'єм вод, які мають надзвичайно важливе значення для господарських процесах, не такий вже й значний, оскільки, в основному, це води річок, а також підземні води. Разом з постійною зміною річкового стоку, в результаті техногенних дій та атмосферних явищ, ускладнюється водозабезпечення суб'єктів господарювання, які розраховують на забезпеченість даним ресурсом заздалегідь.

Розвиток економіки вимагає від промислових підприємств активного застосування економічних інструментів для підвищення ефективності використання ресурсів. Саме завдяки прийняттю збалансованих та обґрунтованих управлінських рішень у сфері водозабезпечення створилися б такі умови виробничої діяльності, за яких господарюючим суб'єктам було б вигідно співпрацювати з іншими підприємствами. Однією з умов даної співпраці є купівля-продаж стічних вод для мінімізації навантаження на навколишнє середовище, зменшення собівартості продукції та збільшення фінансово-економічних показників підприємств-партнерів. Основними показниками, що визначають придатність стічних вод для використання різними суб'єктами господарювання та окремими водоспоживачами, є склад і концентрація домішок, що містяться в них. Так, відповідно до специфіки вимог до якості води, очищеної від домішок, вона використовується для господарсько-питних і виробничих потреб суб'єктів господарювання. Кількісні та якісні характеристики ресурсу, який використовується для виробничих потреб, встановлюються у кожному конкретному випадку окремо, в залежності від ролі води та вимог технологічного процесу на підприємствах. При виборі джерела водопостачання підприємствам необхідно враховувати якість води в ньому та технічні можливості (об'єм, місце розташування тощо). Таким чином створення технологічного ланцюгу в сфері водозабезпечення може проявлятися у стратегічному альянсі, під яким розуміється співпраця між підприємствами-партнерами для досягнення поставленої мети усіма учасниками

процесу. Дана співпраця може відбуватися у промисловості та в інших секторах економіки. Мотив при створенні альянсів характеризується набуттям досвіду через співпрацю з іншими суб'єктами господарювання, оскільки постійно підвищується конкуренція та вимоги виробничої діяльності підприємств.

Стратегічні альянси мають за мету допомагати великим підприємствам у тих галузях, де існує глобальна конкуренція, зміцнити свою конкурентоспроможність і укріпити позиції за рахунок певних дій, а саме: проведення спільних досліджень і взаємовигідне сумісне використання виробничих потужностей, обмін технологіями тощо. Важливим стратегічним міркуванням з вступу підприємств в альянси можна вважати такі, як досягнення економії, зважаючи на масштаби виробництва, надолуження потрібних знань у технічній галузі і виходу на ринок продукції. Також стратегічний альянс в змозі подолати невідгідні тенденції у конкуренції в глобальному світі [6, с. 235].

Щодо переваг і недоліків, то до перших можна віднести спроможність генерувати нові ідеї, з двостороннього партнерства переходити до створення стратегічних альянсів за участі декількох підприємств. Також пріоритетом є спільне використання ресурсів підприємств без шкоди для власних інтересів, зі збереженням його специфіки й незалежності. Дієвість політики стратегічного альянсу, перш за все, позначається на підприємствах тих галузей, де раніше не було активних зв'язків. У результаті взаємодій суб'єкти господарювання знаходять вихід на ресурси і новітні технології швидше, ніж при самотійній діяльності. До недоліків стратегічного альянсу можна віднести нестиковку мотивації великих підприємств і суперечливість одне одному щодо визначення цілей діяльності. Також є небезпека потрапити в залежність від іншого підприємства при взаємодії впродовж тривалого періоду.

Особливої актуальності проблема створення стратегічного альянсу набуває для суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу, який представляє собою сукупність тісно взаємопов'язаних і взаємозалежних галузей паливної промисловості й електроенергетики. Головними принципами розміщення даних підприємств є сировинний, енергетичний, географічний (близькість джерела води) та екологічний. Паливно-енергетичний комплекс займає значне місце на території України, тому перевага запропонованого технологічного ланцюга або стратегіч-

ного альянсу полягає в ефективному забезпеченні за рахунок низької вартості логістичних методів (за рахунок територіального розміщення підприємств-партнерів) та доставки водного ресурсу від вугледобувного до інших промислових підприємств. Також є можливість своєчасно та оперативно реагувати на аварійні ситуації, які можуть виникнути у ході роботи, для забезпечення стабільного функціонування виробництва.

У процесі формування співробітництва промислових підприємств, поєднаних в єдиний технологічний ланцюг на взаємовигідних умовах, відбувається розроблення, прийняття та реалізація управлінських рішень, що становить основу для покращення фінансового стану усіх учасників стратегічного альянсу. Однак управлінські рішення, що приймаються на вітчизняних підприємствах, формуються в умовах жорстких обмежень, як природних, так трудових і фінансових ресурсів [7]. В економічній літературі даний процес структурують на різні стадії, керуючись відповідними принципами та інструментами. З метою встановлення чинників з підвищення ефективності водозабезпечення суб'єктів господарювання необхідно виділити наступні етапи, які враховують потенційні можливості щодо отримання позитивного результату для всіх підприємств, які співпрацюють (рис. 1).

На першому етапі виявляються потреби підприємства, що характеризується пошуком проблем, які необхідно ретельно вивчити та вирішити. Для цього формуються необхідні вимоги та цілі, що відповідають діяльності підприємства. Визначаються резерви, завдяки яким можливо здійснити поставлену задачу. Одним з резервів може бути ефективно використання природних ресурсів, таких як вода. Це може бути досягнуто завдяки купівлі більш дешевого ресурсу (наприклад, стічні води або відкачана вода) у підприємств-партнерів, які об'єднані в єдиний технологічний ланцюг.

Другий охоплює розроблення та оцінювання необхідних умов для досягнення поставленої мети, тобто наявність відповідних ресурсів, зіставлення необхідних показників та альтернатив. У сфері підвищення ефективності водозабезпечення даний етап характеризується співробітництвом промислових підприємств або пошуком партнерів для підвищення фінансового стану для створення стратегічного альянсу.

Так основним принципом прийняття управлінських рішень стає максимізація інтересів кожного учасника процесу водозабезпечення.

Купуючи стандартний ресурс, промислове підприємство може придбати його у постачальника (підприємства-партнера), що пропонує мінімальну ціну. Однак необхідно оцінити якість, наявність води та надійність даного партнера. Також у рамках реалізації даної стратегії необхідно врахувати розміщення даних суб'єктів господарювання з метою зниження собівартості доставки води.

На третьому етапі розробляються заходи, методи та інструменти, завдяки яким можливо досягнути максимального результату у відповідності з конкретною метою промислового підприємства. Тобто необхідно обґрунтувати інструментарій прийняття рішень щодо підвищення ефективного використання ресурсів, а також проаналізувати статистичні дані споживання води з урахуванням специфіки виробничої функції підприємства. Це дозволить виявити зони економічної ефективності водозабезпечення суб'єкта господарювання для виявлення фінансово-економічних показників, які було досягнуто на даному етапі виробництва продукції.

У наступному етапі здійснюється аналіз результатів, отриманих унаслідок реалізації управлінського рішення. Відбувається зіставлення різних варіантів розвитку подій, оцінювання кінцевих показників від їх реалізації та вибір найбільш прийняттого для суб'єкта господарювання. Таким чином даний етап починається з аналізу отриманих результатів. Будь-який результат має свої особливості, тому необхідно детально проаналізувати кожен випадок окремо, тобто зіставити первісний сценарій використання води з альтернативним. Альтернативою є можливі варіанти зменшення витрат на воду для промислових підприємств. Критерієм вибору найкращого варіанту є ефективність використання даного ресурсу, яка характеризує відповідний фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання. На кінцевому етапі приймається рішення щодо здійснення або відмови від реалізації заходів стосовно підвищення ефективності водозабезпечення підприємствами.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Таким чином, при загальній збитковості промислових підприємств важливості набувають інструменти, які дозволяють вирішити ряд нагальних проблем, які склалися в сучасних умовах господарювання. Однією з них є підвищення ефективності водозабезпечення суб'єктів господарювання. Дану проблему можливо вирішити за рахунок об'єднання підприємств

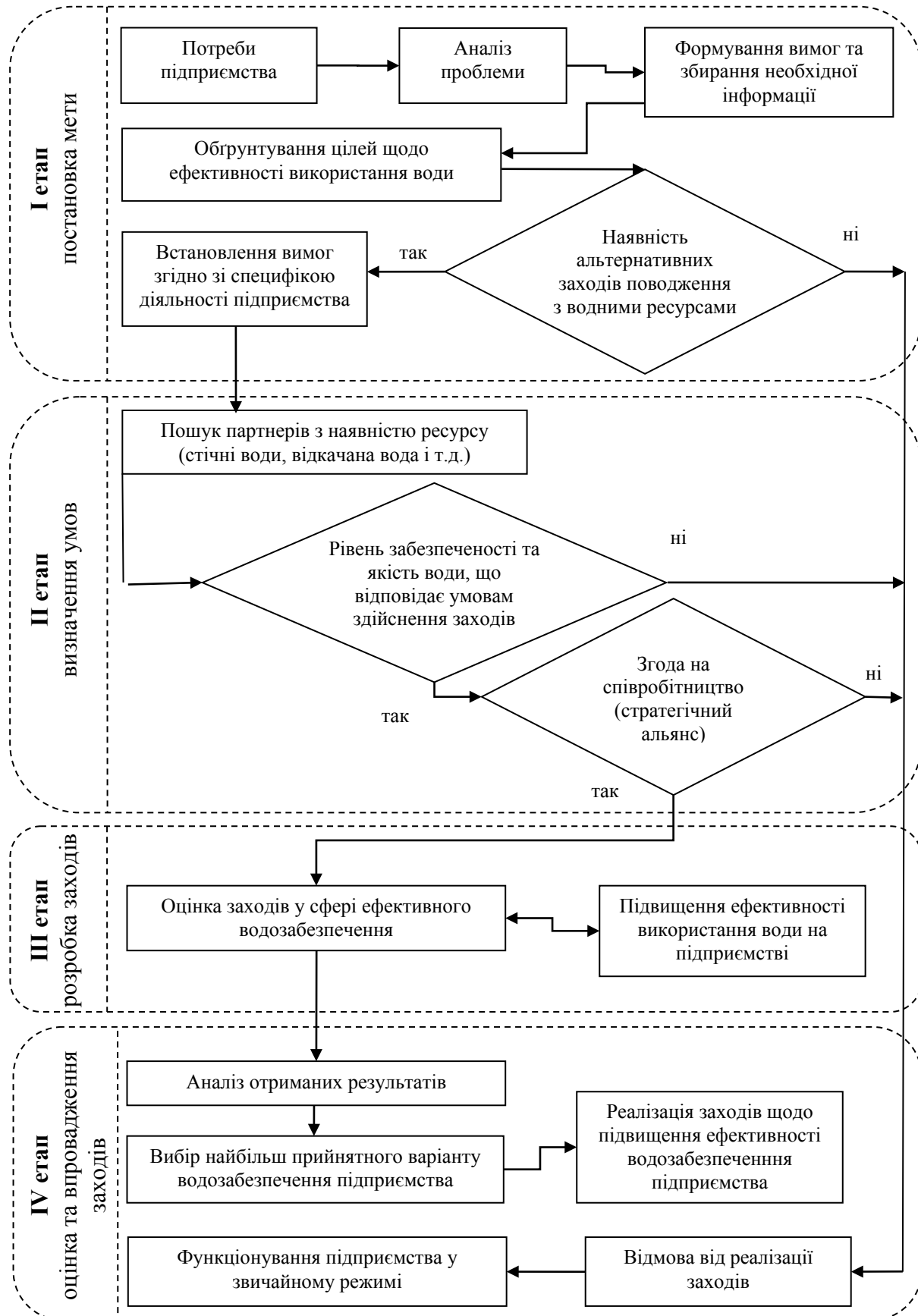

Рис. 1. Блок-схема прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності водозабезпечення на промисловому підприємстві

Джерело: складено автором

в єдиний технологічний ланцюг або стратегічний альянс на засадах сировинного, енергетичного, географічного (близькість джерела води) та екологічного принципів розміщення суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що дане співробітництво дозволить підвищити збалансованість та ефективність управлінських рішень, що в результаті сприятиме

зниженню трансакційних витрат, собівартості продукції, зменшенню забруднення навколишнього середовища за рахунок зменшення скидів стічних вод та покращення фінансово-економічних показників, що сприятиме виходу на новий інноваційний рівень розвитку в сфері використання та забезпечення водними ресурсами підприємств-партнерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статистичний щорічник України за 2015 рік / Держкомстат України; за ред. І. М. Жук. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2016. – 575 с.
2. Пушкар О. І., Стратегічні альянси в умовах глобалізації економіки / О. І. Пушкар, Н. Д. Стрельченко // Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» : зб. наук. праць. – Харків : НТУ «ХПІ», 2013. – № 50(1023). – С. 158–161. (Серія: «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства»).
3. Шубін О. О. Стратегічні альянси і партнерство як основа стійкого розвитку хімічних підприємств / О. О. Шубін, Д. В. Махносов // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – Вип. 1, Т 3. – С. 375–378.
4. Підгурська І. А. Стратегічні орієнтири формування міжнародних альянсів українських підприємств / І. А. Підгурська // Науковий вісник Ужгородського університету: зб. наук. праць. – Ужгород : УНУ, 2011. – С. 197–202. (Серія «Економіка», Вип. 2(34)).
5. Шульженко Л. Є. Стратегічні альянси у розвитку інноваційного процесу в економіці України / Л. Є. Шульженко // Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної відеоконференції, Львів, 23–24 травня 2012 р. / Національний університет «Львівська політехніка» та ін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 246–247.
6. Харченко М. О. Переваги та недоліки функціонування стратегічних альянсів / М. О. Харченко, Ю. В. Зіненко // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (24–26 квіт. 2013 р., м. Суми) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 3. – С. 235–237.
7. Гончарова Л. О. Підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на виробничому рівні / Л. О. Гончарова // Економіка будівництва і міського господарств. – 2013. – Т. 9. – № 1. – С. 41–46.